

Централізована бібліотечна система Деснянського
району м. Києва
Бібліотека ім. Ю. Гагаріна для дітей

Київ у полум'ї війни

Інформаційна довідка

2014 рік

Друга світова війна обернулася для Києва низкою трагічних подій, незліченими людськими втратами та матеріальними збитками.

Пропонуємо вам відтворити події цього періоду за допомогою не тільки книг, але й кадрів фотоплівки.

Видання підготовлене за матеріалами фондів бібліотеки за період 1970-2004 років та інтернет - ресурсів. Використані книги та альбоми подані за алфавітом авторів чи назв документів.

Сподіваємось, що інформаційна довідка стане в нагоді учням 7-11 класів, бібліотекарям та вчителям – на допомогу у підготовці до уроків та проведенні масових заходів.

Оборона Києва у 1941 році

На світанку **22 червня 1941** на Київ упали німецькі бомби, спричинивши перші жертви й руйнування.

Того ж дня армії нацистської Німеччини та її союзників перетнули західний державний кордон СРСР.

Фронт швидко наближався до Києва. У місті було створено народне ополчення і штаб оборони. У будівництві оборонних рубежів навколо Києва брало участь близько 160 тисяч жителів міста.

Гарнізон Київського укріпрайону у ті дні налічував понад 46 тис. бійців і командирів. На посилення гарнізону прибули 2-га і 3-я повітрянодесантні бригади.

Оборона Києва стала головною воєнно-політичною подією літньо-осінньої кампанії 1941 р. на території України.

Німці кинули на цю ділянку великі сили, передусім танки, авіацію. Стійкий опір військ Київського укріпрайону зірвав спроби ворога захопити місто з ходу.

Але вороже командування повернуло з центрального напрямку на південь сильне танкове угруповання, форсувавши Дніпро. Захисники Києва опинилися перед загрозою оточення. Тільки 17 вересня Ставка дозволила залишити Київ. Та було пізно: кільце замкнулося. У київському оточенні загинуло чотири армії-сотні тисяч воїнів. Це була найбільша воєнна катастрофа з відомих до того в історії.

В ніч на 19 вересня радянські війська залишили Київ.

Окупація Києва

Впродовж **778 днів** (до листопада 1943-го) столиця України була окупована ворогом. Гітлерівці встановили в Києві жорстокий окупаційний режим.

У місті створили концтабори (Дарницький та Сирецький).

Урочище **Бабин Яр** стало місцем масового знищення військовополонених та мирних жителів, особливо євреїв.

Тільки за п'ять днів вересня 1941 р. в Києві у **Бабиному яру** фашисти розстріляли понад **50 тис.** мирного населення —

євреїв, українців, росіян. А всього там за роки окупації загинуло понад **220 тис.** осіб, різних національностей. Близько **100 тисяч** вивезли до Німеччини в концтабори та на примусові роботи

Визволення міста

«Східним валом» назвали фашисти укріплення на правому березі Дніпра. Тут їм удалося сконцентрувати значні військові сили, зокрема есесівські танкові дивізії «Адольф Гітлер», «Рейх» та ін. Командування вермахту розраховувало на те, що Дніпро як багатоводна річка з високим правим берегом стане надійним оборонним рубежем. «Радше Сонце впаде в Дніпро, ніж росіяни здолають Східний вал», - хвалькувато заявляв Гітлер.

Протягом жовтня 1943 року війська I Українського фронту під командуванням М. Ватутіна вели бої за розширення плацдарму на правому березі Дніпра в районі *Букрина*.

відмітив змін. Фашистські літаки-розвідники відзначали радянські танки і крупні знаряддя на колишніх місцях. Ворог не здогадувався, що бачить танки фанерні і гармати, зроблені з колод.

Успіху перегруповування значною мірою сприяла робота радянських інженерних частин, які в дуже складних умовах навели через Дніпро понтонний міст, збудували два дерев'яні мости з настилом, нижчим за рівень води, що робило їх майже непомітними, та розгорнули дві

Зав'язалися вуличні бої.

паромні переправи. А вранці **3 листопада**, після потужної артпідготовки, з Лютізького плацдарму розпочали наступ головні сили фронту.

До вечора війська 38-ої армії були вже на околицях Києва.

Ніч з 5 на 6 листопада стала вирішальною в битві за Київ.

По Брест-Литовському шосе (зараз – проспект Перемоги) у місто пробивались танкісти капітана Д.А. Чумаченка. Першим на головному танку прорвався в Київ гвардії старшина М.М.Шолуденко.

Танки провели масовану атаку і вранці оволоділи Святошино, відрізавши німцям шлях відступу. До 4 годин 6 листопада опір супротивника в Києві був

повністю зломлений - Київ був звільнений.

Значення київської наступальної операції

Київська наступальна операція завершила корінний перелом у ході Другої світової війни.

Було розгромлене київське угруповання противника (розбито 15 німецьких дивізій), визволено столицю України і створено в цьому районі стратегічний плацдарм, який зіграв важливу роль у боях за Правобережну Україну.

Перемога над ворогом мала широкий міжнародний резонанс. Після визволення Києва Лондонське радіо сповістило: «Взяття Києва радянськими військами є перемогою, яка має величезне не тільки воєнне, але й моральне значення... Німеччина чує похоронні дзвони. На неї насувається лавина».

Список використаної літератури

Безсмертя : фотоальбом / ред. І. О. Потапська ; худ. оформлення Ю. М. Набака, Ю. А. Іжакевича. – К. : Мистецтво, 1970. – 238 с. : фото.

Бойові реліквії розповідають [Текст] : внутрішнє обладнання дотів / автор тексту Г. Є. Ясєв ; редактор З. В. Макуха. – К. : Книга пам'яті України, 2004. – 66 с. : фото.

Де гриміли гармати [Образотворчий матеріал] : фотоальбом / фото Е. А. Дерлеменко, Б. А. Минделя ; ред. Н. С. Павловська. – К. : Мистецтво, 1981. – 160 с. : фото.

Днепр - река героев [Текст] : свідательства всенародного подвига / авт.-сост. Н. И. Луцев. – К. : Политиздат Украины, 1988. – 390 с. : фото.

Дніпровська ділянка поясу бойової слави: Жуків острів [Текст] / авт. тексту Г. Є. Ясєв ; ред. В. І. Дзівалтовський. – К. : Книга пам'яті України, 2004. – 26 с. : фото.

Київ: 1941-1943 [Текст] : фотоальбом / упоряд., комент. Д. В. Малакова. – К. : Кий, 2000. – 246 с. : фото.

Київська стратегічна оборонна операція [Текст] : початок краху «блискавичної війни 7 липня-26 вересня 1941 року / авт. тексту Г. Є. Ясєв ; ред. З. В. Макуха. – К. : Книга пам'яті України, 2004. – 28 с. : фото.

Мельник, М. Я уходил тогда в поход [Текст] : страницы фотолетописи Великой Отечественной войны / М. Мельник ; худ. ред. М. Е. Гуржий. – К. : Мистецтво, 1986. – 320 с.

Ортенберг, Д. Июнь-декабрь сорок первого [Текст] : рассказ-хроника / Д. Ортенберг ; ред. Е. И. Изгородина. – М. : Советский писатель, 1984. – 352 с. : фото.

Подвиг твой бессмертен [Текст] : фотоальбом / авт. текста Ю. И. Немченко ; ред. Н. С. Павловская. – К. : Мистецтво, 1985. – 252 с. : фото.

Таборко, В. А. Летопись Великой отечественной, 1941-1945 [Текст] : краткая иллюстрированная история для юношества / В. Таборко ; худ. ред. Б. А. Федотов. – М. : Молодая гвардия, 1985. – 334 с. : ил.

Укладач: Касьяненко В.В.

Відповідальна за випуск: Зяліна Н. К.